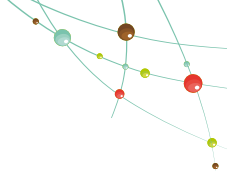

MASARYKOVA UNIVERZITA
CENTRUM OBČANSKÉHO
VZDĚLÁVÁNÍ

Charta Rady Evropy o výchově k demokratickému občanství a lidským právům

COUNCIL
OF EUROPE

CONSEIL
DE L'EUROPE

Rada Evropy

Rada Evropy (Council of Europe) je mezivládní organizace podporující spolupráci 47 zemí v rozvoji právního státu, lidských práv, demokracie a kultury. Na rozdíl od Evropské unie nemůže vydávat závazné normy či nařízení. Vydává však doporučení, kterými se členské státy mohou řídit dobrovolně.

Oddělení vzdělávání k demokratickému občanství a lidským právům **Rady Evropy** (Division for Citizenship and Human Rights Education) nabízí materiály k podpoře **a rozvoji** občanského vzdělávání v členských zemích. Patří mezi ně publikace o demokratickém řízení škol, realizace občanského vzdělávání jako průřezového tématu nebo vztahy škol a univerzit s komunitami. Šest metodických příruček pro učitele Centrum občanského vzdělávání překládá a nabízí na svých stránkách, **jednotlivé lekce adaptuje pro portál www.vychovakobcanstvi.cz**.

Další publikace a činnost Rady Evropy ke vzdělávání k demokratickému občanství a lidským právům jsou dostupné na **<http://www.coe.int/edc>**.

Charta Rady Evropy o výchově k demokratickému občanství a lidským právům

přijatá v rámci doporučení CM/Rec(2010)7 Výboru ministrů

Masarykova univerzita
Brno 2012

Tato publikace vznikla v rámci projektu Výchova k občanství (reg. číslo OP VK: CZ.1.07/1.2.00/14.0084), realizovaného Masarykovou univerzitou, Centrem občanského vzdělávání s finanční podporou Evropského sociálního fondu a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

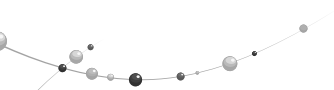
Překlad z anglického originálu Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education (pocket version).

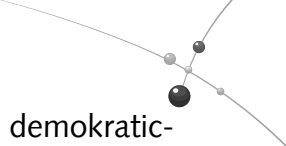
Tento překlad je vydáván se svolením Rady Evropy a je plnou zodpovědností vydavatele.

Anglický originál © 2010 Council of Europe
Český překlad © 2012 Masarykova univerzita
ISBN 978-80-210-5827-9

Úvod

Vzdělání hraje zásadní úlohu při prosazování ústředních hodnot Rady Evropy, tj. demokracie, lidských práv a právního státu, a rovněž při prevenci porušování lidských práv. V obecnější rovině je vzdělání čím dál více vnímáno jako obrana proti rozmachu násilí, rasismu, extremismu, xenofobie, diskriminace a nesnášenlivosti. Toto rostoucí povědomí se odráží v přijetí Charty Rady Evropy o výchově k demokratickému občanství a lidským právům („VDO/VLP“) 47 členskými státy organizace v rámci doporučení CM/Rec(2010)7. Charta vznikala v průběhu několika let jako důsledek rozsáhlých konzultací a má nezávazný charakter. Bude sloužit jako důležitý orientační bod pro všechny, kdo se zabývají výchovou k občanství a lidským právům. Lze doufat, že nasměruje a podnítlá jednání členských států a zároveň se stane prostředkem šíření dobré praxe a zvyšování standardů v celé Evropě i mimo ni.

Charta Rady Evropy o výchově k demokratickému občanství a lidským právům

přijátá v rámci doporučení CM/Rec(2010)7 Výboru ministrů

Sekce I – Obecná ustanovení

1. Rozsah

Tato charta se zabývá výchovou k demokratickému občanství a výchovou k lidským právům, jak jsou definovány v odstavci 2. Výslovně se nevěnuje souvisejícím oblastem jako interkulturní výchově, výchově k rovnosti, výchově k udržitelnému rozvoji a mírové výchově s výjimkou situací, kdy se prolínají a interagují s výchovou k demokratickému občanství a výchovou k lidským právům.

2. Definice

Pro účely této charty:

- a) „Výchova k demokratickému občanství“ znamená vzdělávání, školení, šíření povědomí, informování, praktiky a aktivity, jež studujícím poskytují znalosti, dovednosti a porozumění a rozvíjejí jejich postoje a chování tak, aby byli schopni uplatňovat a hájit svá demokratická práva a povinnosti ve společnosti, cítit rozmanitost a sehrávat aktivní úlohu v demokratickém životě, s ohledem na prosazování a ochranu demokracie a právního státu.
- b) „Výchova k lidským právům“ znamená vzdělávání, školení, šíření povědomí, informování, praktiky a aktivity, jež studu-

jičím poskytují znalosti, dovednosti a porozumění a rozvíjejí jejich postoje a chování tak, aby byli schopni přispívat k budování a obraně všeobecné kultury lidských práv ve společnosti s ohledem na prosazování a ochranu lidských práv a základních svobod.

- c) „Formální vzdělávání“ znamená strukturovaný vzdělávací a školicí systém, který probíhá od předškolní výchovy přes základní a střední až po vysokoškolské vzdělání. Zpravidla se odehrává ve všeobecných nebo profesních vzdělávacích institucích a zakončuje se vysvědčením.
- d) „Neformální vzdělávání“ znamená jakýkoliv plánovaný vzdělávací program, sestavený za účelem zdokonalovat soubor dovedností a kompetencí mimo formální vzdělávací prostředí.
- e) „Informální vzdělávání“ znamená celoživotní proces, při němž si každý jednotlivec osvojuje postoje, hodnoty, dovednosti a znalosti ze vzdělávacích vlivů a zdrojů ve svém vlastním okolí a z každodenní zkušenosti (rodina, vrstevníci, sousedé, lidé, které potkává, knihovna, hromadné sdělovací prostředky, pracoviště, hra atd.).

3. Vztah mezi výchovou k demokratickému občanství a výchovou k lidským právům

Výchova k demokratickému občanství a výchova k lidským právům jsou dvě vzájemně propojené a doplňující se oblasti. Spíše než svými cíli a postupy se liší svým zaměřením a rozsahem. Výchova k demokratickému občanství se zaměřuje především na demokratická práva a povinnosti a aktivní účast ve vztahu k občanské, politické, sociální, ekonomické, právní a kulturní sféře společnosti, zatímco výchova k lidským právům se zabývá širším

spektrém lidských práv a základních svobod ve vztahu ke všem aspektům lidského života.

4. Ústavní struktury a priority členských států

Je nutno uplatňovat níže uvedené cíle, zásady a politiky:

- a) S náležitým respektem k ústavním strukturám každého členského státu užívat prostředky odpovídající těmto strukturám.
- b) Brát ohled na priority a potřeby každého členského státu.

Sekce II – Cíle a zásady

5. Cíle a zásady

Při utváření své politiky, legislativy a praxe by se členské státy měly řídit následujícími cíli a zásadami:

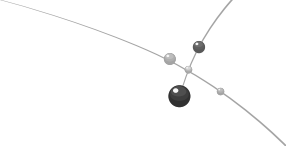
- a) Cíl poskytnout každému člověku na území daného státu příležitost k výchově k demokratickému občanství a výchově k lidským právům.
- b) V případě výchovy k demokratickému občanství a výchovy k lidským právům je učení celoživotní proces. Účinné učení v této oblasti zahrnuje velkou řadu zainteresovaných subjektů včetně politiků, odborných pracovníků ve školství, studujících, rodičů, vzdělávacích institucí, školských úřadů, státních zaměstnanců, nevládních organizací, organizací mládeže, médií a široké veřejnosti.
- c) Všechny prostředky vzdělávání a školení, ať formální, neformální nebo informální, hrají v tomto vzdělávacím procesu svou úlohu a jsou cenné při prosazování jeho zásad a dosahování jeho cílů.
- d) Nevládní organizace a organizace mládeže mohou významně přispívat k výchově k demokratickému občanství a výchově k lidským právům, zejména prostřednictvím neformálního a informálního vzdělávání, a v souladu s tím potřebují příležitosti a podporu, aby mohly takto přispívat.
- e) Praxe a aktivity při vyučování a učení by se měly řídit hodnotami a zásadami demokratických a lidských práv a měly by je prosazovat; zejména řízení vzdělávacích institucí, včetně škol, by mělo reflektovat a prosazovat hodnoty lidských práv a studující, vzdělávací pracovníky a další zainteresované jed-

notlivce včetně rodičů by mělo podporovat ve zmocňování a aktivní participaci.

- f) Zásadně důležitým prvkem veškeré výchovy k demokratickému občanství a výchovy k lidským právům je prosazování sociální soudržnosti a mezikulturního dialogu a oceňování diverzity a rovnosti včetně rovnosti pohlaví; za tímto účelem je zásadně důležité rozvíjet znalosti a sociální dovednosti a porozumění, jež omezují konflikty, posilují uvědomění si a pochopení rozdílů mezi náboženskými a etnickými skupinami, budují vzájemný respekt k lidské důstojnosti a sdíleným hodnotám, podněcují dialog a prosazují nenásilí při řešení problémů a sporů.
- g) Jedním ze základních cílů veškeré výchovy k demokratickému občanství a výchovy k lidským právům není jen poskytnout studujícím znalosti, porozumění a dovednosti, ale také docílit toho, aby byli připraveni k aktivnímu jednání ve společnosti ve smyslu obrany a prosazování lidských práv, demokracie a právního státu.
- h) Zásadní součástí výuky a udržitelnosti účinné výchovy v této oblasti je průběžné školení a rozvíjení v zásadách a praxi výchovy k demokratickému občanství a výchovy k lidským právům pro odborné pracovníky ve školství a vedoucí mládeže stejně tak jako pro samotné školitele. V souladu s tím by takovéto školení mělo být patřičně plánováno a měly by mu být poskytovány náležité zdroje.
- i) Mělo by se podněcovat partnerství a spolupráce mezi velkou řadou zainteresovaných subjektů, které se účastní výchovy k demokratickému občanství a výchovy k lidským právům na celostátní, regionální i místní úrovni, aby se co nejlépe využívalo jejich přínosu, včetně politiků, odborných pracovníků ve školství, studujících, rodičů, vzdělávacích institucí,

nevládních organizací, organizací mládeže, médií a široké veřejnosti.

- j) Vzhledem k mezinárodní povaze hodnot a závazků lidských práv a obecných principů, na nichž stojí demokracie a právní stát, je důležité, aby členské státy pěstovaly a podněcovaly mezinárodní a regionální spolupráci v aktivitách, jimiž se zabývá tato charta, a aby si uvědomovaly a vyměňovaly dobrou praxi.

Sekce III – Politiky

6. Formální všeobecné a profesní vzdělávání

Členské státy by měly začlenit výchovu k demokratickému občanství a výchovu k lidským právům do osnov formálního vzdělávání na předškolní, základní a středoškolské úrovni stejně jako do všeobecného a profesního vzdělávání a školení. Členské státy by také měly výchovu k demokratickému občanství a výchovu k lidským právům v těchto osnovách nadále podporovat, revidovat a aktualizovat, aby se zajistila jejich relevance a udržitelnost této oblasti.

7. Vyšší vzdělávání

Členské státy by měly s příslušným respektem k zásadě akademické svobody prosazovat začlenění výchovy k demokratickému občanství a výchovy k lidským právům do institucí vyššího vzdělávání, zejména pro budoucí odborné pracovníky ve školství.

8. Demokratická správa

Členské státy by měly prosazovat demokratickou správu ve všech vzdělávacích institucích coby žádoucí a prospěšnou metodu správy jako takovou a zároveň coby praktický prostředek učení a poznávání demokracie a respektu k lidským právům. Měly by vhodnými prostředky podněcovat a umožňovat aktivní participaci studujících, odborných pracovníků ve školství a zainteresovaných jednotlivců včetně rodičů na správě vzdělávacích institucí.

9. Školení

Členské státy by měly poskytovat učitelům, dalším školským pracovníkům, vedoucím mládeže a školitelům nezbytné úvodní i průběžné školení a rozvoj týkající se výchovy k demokratickému občanství a výchovy k lidským právům. Tak by se měla zajistit důkladná znalost cílů a zásad této disciplíny i vhodných vyučovacích a osvojecích metod a rovněž klíčových dovedností potřebných pro tuto vzdělávací oblast a porozumění jim.

10. Úloha nevládních organizací, organizací mládeže a dalších zainteresovaných subjektů

Členské státy by měly podporovat úlohu nevládních organizací a organizací mládeže při výchově k demokratickému občanství a výchově k lidským právům, zejména v neformálním vzdělávání. Měly by tyto organizace a jejich aktivity uznávat jako cennou součást vzdělávacího systému, poskytovat jim veškerou možnou podporu, kterou potřebují, a plně využívat odborných znalostí, jimiž mohou přispět ke všem formám vzdělávání. Členské státy by též měly prosazovat a propagovat výchovu k demokratickému občanství a výchovu k lidským právům směrem k jiným zainteresovaným subjektům, zejména médiím a široké veřejnosti, aby se maximalizoval jejich možný přínos této oblasti.

11. Hodnoticí kritéria

Členské státy by si měly vytvořit kritéria pro hodnocení účinnosti programů výchovy k demokratickému občanství a výchovy k lidským právům. Zpětná vazba od studujících by měla být integrální součástí všech takovýchto hodnocení.

12. Výzkum

Členské státy by měly iniciovat a podporovat výzkum výchovy k demokratickému občanství a výchovy k lidským právům, který by mapoval současnou situaci v oblasti a poskytoval zainteresovaným subjektům včetně politiků, vzdělávacích institucí, vedení škol, učitelů, studujících, nevládních organizací a organizací mládeže srovnávací informace, jež by jim pomohly měřit a zvyšovat efektivitu a účinnost a zdokonalovat jejich praxi. Tento výzkum by měl mimo jiné zahrnovat výzkum osnov, inovativních praktik, vyučovacích metod a rozvoje hodnoticích systémů včetně hodnoticích kritérií a ukazatelů. Členské státy by se měly o výsledky svého výzkumu dělit s dalšími členskými státy a zainteresovanými subjekty, pokud je to na místě.

13. Dovednosti k prosazování sociální soudržnosti, oceňování diverzity a nakládání s rozdíly a konflikty

Ve všech oblastech vzdělávání by měly členské státy prosazovat postoje a vyučovací metody, jejichž cílem je učit se společně žít v demokratické a multikulturní společnosti a umožňovat studujícím získávat znalosti a dovednosti potřebné k prosazování sociální soudržnosti, oceňování rozmanitosti a rovnosti, uvědomování si rozdílů – zejména mezi jednotlivými náboženskými a etnickými skupinami, k urovnávání sporů a konfliktů nenásilným způsobem se vzájemným respektem k právům jednotlivých stran a zároveň k boji proti všem formám diskriminace a násilí, zejména šikaně a pronásledování.

Sekce IV – Hodnocení a spolupráce

14. Hodnocení a revize

Členské státy by měly pravidelně hodnotit strategie a politiky, ke kterým se zavázaly vzhledem k této chartě, a tyto strategie a politiky podle potřeby přizpůsobovat. Mohou tak činit ve spolupráci s jinými členskými státy, například na regionální bázi. Každý členský stát rovněž může žádat pomoc od Rady Evropy.

15. Spolupráce při následných aktivitách

Členské státy by měly, pokud je to na místě, spolupracovat navzájem i prostřednictvím Rady Evropy při sledování cílů a zásad této charty tak, že budou:

- a) sledovat vytyčená témata společného zájmu a priorit;
- b) podporovat multikulturní a přeshraniční aktivity, včetně existující sítě koordinátorů výchovy k demokratickému občanství a výchovy k lidským právům;
- c) vyměňovat si, rozvíjet, kodifikovat dobrou praxi a zajišťovat její šíření;
- d) informovat všechny zainteresované subjekty včetně veřejnosti o cílech a zavádění charty;
- e) podporovat evropské sítě nevládních organizací, organizací mládeže a odborných pracovníků ve školství a spolupráci mezi nimi.

16. Mezinárodní spolupráce

Členské státy by měly sdílet výsledky své práce týkající se výchovy k demokratickému občanství a výchovy k lidským právům v rámci Rady Evropy s dalšími mezinárodními organizacemi.

Tato publikace vznikla v rámci projektu Výchova k občanství (reg. číslo OP VK: CZ.1.07/1.2.00/14.0084), realizovaného Centrem občanského vzdělávání s finanční podporou Evropského sociálního fondu a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Rada Evropy

Charta Rady Evropy o výchově k demokratickému občanství a lidským právům

Překlad z anglického originálu Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education (pocket version).

Odpovědný redaktor Mgr. Petr Čáp
Grafické zpracování GRAFEX-AGENCY s.r.o.

Vydala Masarykova univerzita v roce 2012.

Tisk Tiskárna Knopp, Černčice 24, Nové Město nad Metují, 549 01

1. vydání

ISBN 978-80-210-5827-9

Publikace je neprodejná. Je možné ji objednat nebo stáhnout na www.obcanskevzdelavani.cz.

Centrum občanského vzdělávání

Centrum občanského vzdělávání je samostatné analyticko-aplikační pracoviště Masarykovy univerzity. Posláním COV je podporovat občany v rozvoji dovedností, které jim umožní lépe se orientovat ve veřejném prostoru a účinněji se zapojovat do občanského života.

COV vychází z předpokladu, že moderní demokracie se nezakládá jen na institucích, ale také na odpovědnosti jejich zástupců a na dovednostech občanů efektivně a správně instituce využívat. Bez těchto dovedností jsou instituce prázdnou skořápkou, které správně plní svou funkci pouze v situaci bez velkých problémů a tlaků. Základním stavebním kamenem demokratické politické kultury a demokratické občanské společnosti je proto především vzdělaný a svobodně myslící občan.

Občanské vzdělávání se přirozeně dotýká i témat, která jsou předmětem aktuální politické diskuse. Smysluplné občanské vzdělávání proto musí být nadstranické a vyvážené. COV se ve své činnosti řídí třemi principy:

- **bez indoktrinace**

občanské vzdělávání nesmí manipulovat studujícím a bránit mu ve vytváření jeho vlastního úsudku,

- **vyváženost**

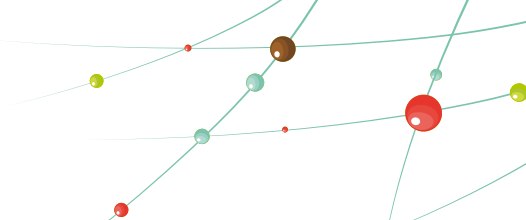
občanské vzdělávání nesmí zjednodušovat a zamlčovat kontroverze u témat, která jsou předmětem společenské, politické nebo vědecké diskuse,

- **podpora samostatného myšlení**

občanské vzdělávání má vést studující k dovednosti realizovat vlastní zájmy demokratickými prostředky.

Centrum občanského vzdělávání spolupracuje se zahraničními organizacemi s podobným zaměřením. Je součástí sítě Networking European Citizenship Education, která umožňuje výměnu zkušeností na evropské úrovni.

Ve svých publikacích COV nabízí analýzy, metodické postupy a doporučení v oblasti systémového zavádění občanského vzdělávání v České republice. Publikace jsou dostupné na adrese www.obcanskevzdelavani.cz

Centrum občanského vzdělávání

Masarykova univerzita
Komenského nám. 220/2
662 43 Brno
tel. 549 495 773
www.obcanskevzdelavani.cz

muni
PRESS

ISBN 978-80-210-5827-9

9 788021 058279

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ